

ALEXANDER ISAJEVIČ
SOLŽENICYN

rakovina

premedia

premedia

ALEXANDER ISAJEVIČ
SLOŽENICYN
rakovina

Z ruských preložila Magda Tikáčová
a Zora Bátorová

premedia

Alexander Solženicyn

RAKOVINA

Druhé, prepracované a doplnené vydanie

www.premedia.sk

„Rakovyj korpus“

Copyright © 1968, 1979 Alexander Solženicyn

Preklad © Magda Takáčová, Zora Bútorová, 2015

Doslov © Samuel Abrahám

Obálka © Dodo Dobrík

Slovenské vydanie © Premedia, 2015

ISBN 978-80-8159-274-4

PRVÁ ČASŤ

Onkologický pavilón mal navyše číslo trinásť. Pavel Nikolajevič Rusanov nikdy nebol, ani nemohol byť poverčivý, ale čosi sa v ňom scvrklo, keď mu do poukazu napísali pavilón č. 13. Mohli mať aspoň trochu taktu a dať na trinástku nejakú protetiku alebo interné.

Lenže v celej republike mu teraz nemohli pomôcť nikde inde okrem tejto kliniky.

– Ale veď ja nemám rakovinu, pani doktorka! Nie je to rakovina, však? – spytoval sa s nádejou Pavel Nikolajevič a zľahka si ohmatával na pravej strane krku zlovestnú hrču, ktorá rástla takmer navidomoči, ale zvonku bola potiahnutá nevinnou bielou kožou.

– Ale nie, kdežeby, – upokojovala ho už bohvie koľký raz doktorka Doncovová, a energickým písmom vyplňala rozsiahly chorobopis. Pri písaní si nasadila okuliare – štvorhranné, so zaoblenými rohmi –, no len čo prestala písať, hneď si ich zložila. Nebola už mladá a tvár mala bledú, veľmi unavenú.

To bolo ešte v ambulancii, pred niekoľkými dňami. Pacienti, ktorých poslali na onkologické oddelenie, dokonca len do ambulancie, nemohli celú noc zaspať. A Pavla Nikolajeviča kázala Doncovová hospitalizovať, a to čím skôr.

Pavla Nikolajeviča nedeprimovala len choroba, čo sa ako víchor nečakane privalila na nič netušiaceho, bezstarostného a šťastného človeka – nie menej ako choroba ho deprimovalo, že bude musieť ležať v tejto nemocnici ako celkom obyčajný pacient, akým nebol už roky a roky. Telefonovali hore-dole: Jevgenijovi Semionovičovi, Šendapinovi aj Ulmasbajevovi, a tí zas telefonovali ďalej, zisťovali, či na klinike nemajú špeciálnu izbu, alebo či by aspoň dočasne nemohli nejakú malú miestnosť vyhradiť špeciálne preňho. Lenže na klinike mali tak málo miesta, že z toho nič nebolo.

Podarilo sa im vybaviť u šéflekára jedine to, že sa nemusel hlásiť v prijímacej kancelárii, ani ísť do spoločného kúpeľa a prezliekarne.

A Jura dovezol otca i mamu na ich belasom moskviči rovno pred vchod pavilónu číslo trinásť.

Hoci bol mráz, dve ženy v odporých barchetových županoch stáli na nekrytej kamennej verande – chúlili sa od zimy, ale stáli.

Pavlovi Nikolajevičovi sa tu všetko protivilo, počnúc tými neporiadnymi županmi: cementová dlážka na verande ošúchaná mnohými nohami; matné kľučky, obchytné rukami pacientov, čakáreň, kde sa farba na dlážke olupovala a vysoké steny boli natreté na olivovozeleno (tá olivová farba vyzerala ako špinavá), kde sa na dlhých latkových laviciach nepomestili všetci chorí, čo sem pricestovali zďaleka, takže mnohí sedeli na zemi; Uzbeci v prešívanych vatovaných kaftanoch, staré Uzbečky v bielych šatkách a mladé vo fialových a červenozelených, a všetci mali čižmy a galoše. Na jednej lavici ležal ruský mládenec, rozopnutý zvrchník mu visel na zem, bol vycivený, ale brucho mal napuchnuté a ustavične kričal od bolesti. A toto horekovanie ohlušilo Pavla Nikolajeviča, dotklo sa ho to tak, akoby mládenec nekričal za seba, ale zaňho.

Pavel Nikolajevič zbledol, až mu pery osineli, zastal a zašepkal:

– Kapa! Ja tu umriem. Nenechávaj ma tu. Vráťme sa.

Kapitolina Matvejevna ho pevne chytila za ruku a povedala:

– Kam by sme sa vracali, Pašenka?... A čo ďalej?

– Možno sa to ešte nejako podarí zariadiť v Moskve...

Kapitolina Matvejevna obrátila k mužovi širokú hlavu, ktorú krátke bujné kučery medeného odtieňa ešte rozširovali:

– Pašenka! S Moskvou sa to môže ťahať ešte dva týždne, možno sa to ani nepodarí. A kde sa tu dá čakať? Veď sa ti to zo dňa na deň zväčšuje!

Žena mu tuho stískala zápästie, dodávala mu odvalu. V občianskych a úradných veciach bol Pavel Nikolajevič vždy neoblomný, vždy všetko zariadil sám. No tým ochotnejšie a pokojnejšie prenechával všetky rodinné starosti na ženu: všetko dôležité vybavila rýchlo a spoľahlivo.

A mládenec na lavici kričal na plné hrdlo!

– Možno ma lekári pustia domov... Zaplatili by sme... – bránil sa Pavel Nikolajevič neisto.

– Pašenka! – upokojovala ho žena, ktorá trpela spolu s ním, – veď vieš, že keby to záviselo odo mňa, prvá by som zavolała doktora domov a zaplatila mu. Ale zistili sme, že títo doktori po domoch nechodia a peniaze neberú. A majú tu prístroje. To sa nedá...

Pavel Nikolajevič chápal aj sám, že sa nedá. Vravel to len tak pre istotu.

Podľa dohody so šéflekárom onkologického dispenzára mala ich presne o druhej čakať hlavná sestra tu pod schodišťom, po ktorom opatrne schádzal pacient o barlách. Hlavná sestra tu, pravdaže, nebola, aj jej komôrka pod schodišťom bola zamknutá.

– Človek sa tu nikoho nedovolá! – rozčúlila sa Kapitolina Matvejevna. – Za čo tí berú plat!

Tak ako bola, s dvoma striebornými líškami na pleciach, vykročila po chodbe, kde bolo napísané: V kabátoch vstup zakázaný.

Pavel Nikolajevič ostal stáť vo vestibule. Bojazlivo, zľahka naklonil hlavu doprava, aby preskúmal svoj nádor medzi kľúčnou kosťou a čeľusťou. Mal dojem, že za tú polhodinu, čo ho naposledy videl doma v zrkadle, keď si omotával krk šalom, sa mu zase zväčšil. Pocítil slabosť, rád by si sadol. Ale lavice vyzerali špinavé a musel by poprosiť akúsi ženskú v šatke, so špinavým vrecom na zemi medzi nohami, aby sa pomkla. Aj zďaleka sa mu zdalo, že cíti, ako to vreco smrdí.

Kedy sa už naši občania konečne naučia cestovať s čistými, poriadnymi kuframi! (Vlastne teraz, keď mal ten nádor, bolo mu to už jedno).

Rusanov sa zľahka opieral o výstupok steny a trpel od kriku toho mládenca aj od všetkého, čo vnímal očami a cítil nosom. Zvonku vošiel akýsi chlap, niesol pred sebou pollitrový pohár s nálepkou, bežná plný žltej tekutiny. Niesol ho hrdo, trochu nadvihnutý, akoby to bol krígel piva, ktorý si vystál v rade. Chlap zastal tesne pred Pavlom Nikolajevičom, dobre že mu nepodal ten pohár, chcel sa čosi opýtať, ale keď zazrel jeho tuleniu čiapku, odvrátil sa, a oslovil ďalšieho pacienta o barlách:

– Kamarát, kam to treba odnieť?

Chromý ukázal na dvere laboratória.

Pavlovi Nikolajevičovi prišlo zle od žalúdka.

Znova sa otvorili vonkajšie dvere a vošla sestra, len tak naľahko v bielom plášti, nepekná, s pridlhou tvárou. Hneď zbadala Pavla Nikolajeviča, dovtípila sa, že je to on, a pristúpila k nemu.

– Prepáčte, – povedala zadychčaná a červená v tvári ako jej namaľované pery. – Prepáčte, prosím! Dávno ma čakáte? Doviezli lieky, musela som ich prevziať.

Pavel Nikolajevič chcel poznamenať čosi štiplavé, ale sa zdržal. Bol naozaj rád, že sa čakanie skončilo. Vošiel Jura, v ruke kufrík a tašku s jedlom, len tak bez kabáta, bez čiapky, ako sedel v aute. Bol veľmi pokojný, hustá plavá štica sa mu natriasala pri chôdzi.

– Podďte! – hlavná sestra ich viedla do svojej komôrky pod schodištom. – Viem, hovoril mi Nizamutdin Bachramovič, že budete mať vlastnú bielizeň, aj pyžamu ste si doniesli, ale ešte ste ju nemali na sebe, však?

– Rovno z obchodu.

– Tak je dobre, inak by sme ju museli dezinfikovať, rozumiete. Tak tu sa preležiate.

Otvorila preglejkové dvere a zapálila svetlo. V kutici so šikmou povalou nebolo okno a viselo tam mnoho grafov, nakreslených farebnými ceruzkami.

Jura mlčky zanesol do komôrky kufor, vyšiel von a Pavel Nikolajevič sa šiel preobliecť. Hlavná sestra chcela medzitým ešte niekam odbehnúť, ale vtom prišla Kapitolina Matvejevna.

– To vám je tak naponáhlo, sestrička?

– Áno, tak trochu...

– Ako sa voláte?

– Mita.

– Aké čudné meno. Vy nie ste Ruska?

– Nemka...

– Nechali ste nás čakať.

– Prepáčte, prosím. Musím prevziať...

– Tak počujte, Mita, chcem, aby ste to vedeli. Môj muž je zaslúžilý človek, veľmi cenný pracovník. Volá sa Pavel Nikolajevič.

– Pavel Nikolajevič, dobre, zapamätám si.

– Je zvyknutý na dobrú opateru, chápete, a teraz ešte tak vážne ochorel. Nedalo by sa to zariadiť, aby pri ňom ustavične mala službu niektorá sestra?

Mitina ustarostená, nepokojná tvár sa ešte väčšmi pretiahla. Pokrútila hlavou:

– Okrem pooperačných prípadov máme cez deň tri sestry na šesťdesiat pacientov. A v noci dve.

- No vidíte! Človek tu môže kričať, umierať, nikoho sa nedovolá.
- Prečo myslíte? Každý sa dovolá.
- „Každý!“... Čo tej vysvetľovať, keď hovorí „každý“?
- A navyše, vaše sestry sa striedajú, nie?
- Áno, každých dvanásť hodín.
- Toto anonymné liečenie je hrozné!... Striedali by sme sa pri ňom s dcérou! Najala by som stálu ošetrovatelku – ale vraj ani to sa nesmie...?
- Myslím, že to nie je možné. Nemali sme ešte taký prípad. Okrem toho, tam v izbe niet ani len stoličku kde postaviť.
- Bože, viem si predstaviť, aká je to izba! Musím si to ešte skontrolovať! Koľko je tam vlastne postelí?
- Deväť. Ale môžete byť radi, že sa dostal hneď do izby. Noví pacienti ležia u nás na schodišti, po chodbách.
- Predsa len by som vás prosila, moja milá, vám je to ľahšie zariadiť. Dohovorte sa s niektorou sestrou alebo sanitárkou, aby sa o Pavla Nikolajeviča starali aj navyše, nielen z povinnosti ... – už otvorila veľkú čiernu kabelku a vytiahla tri päťdesiatky.
- Syn, ktorý mlčky stál obďaleč, sa odvrátil.
- Mita skryla obe ruky za chrbát.
- Nie, nie! To sa u nás nesmie...
- Veď to nedávam vám! – otrčala jej proti prsiam rozťahnuté bankovky. – Ale keď to nejde zákonitou cestou... Platím za prácu! Žiadam len o malú láskavosť, aby ste to odovzdali!
- Nie-nie, – vyhlásila sestra odmerane. – U nás sa to nerobí.
- Dvere na komôrke zavrzgali, vyšiel Pavel Nikolajevič v novučičkej zelenohnedej pyžame, v teplých, kožušinou lemovaných papučiach. Na takmer bezvlasej hlave mal novú červenú ťubetejku. Teraz, keď nemal kožušinový golier a šál, vyzeral jeho nádor, veľký ako päšť, veľmi hrozivo. Ani hlavu už nedržal rovno, ale trochu nabok.
- Syn šiel uložiť otcove šaty do kufra. Žena schovala peniaze do kabelky a znepokojene hľadela na muža:
- Nebude ti zima?... Mali sme ti vziať aj teplý župan. Doveziem ti ho. A tu máš šálik, – vytiahla mu ho z vrecka.
- Omotaj si krk, aby si sa nezachladil! – V kožuchu a strieborných líškach vyzerala trikrát mohutnejšia ako muž. – Teraz sa choď zložiť

do izby. Vybal si jedlo, rozhliadni sa, porozmýšľaj, čo ešte potrebuješ, ja tu počkám. Potom mi príď povedať, večer ti všetko donesiem.

Nestrácala hlavu, vždy pamätala na všetko. Bola mu skutočnou životnou družkou. Pavel Nikolajevič vďačne a trpiteľsky pozrel na ňu, potom na syna.

– Tak teda ideš, Jura?

– Večerným vlakom, ocko, – pristúpil k nemu Jura. Správal sa k otcovi úctivo, ale ako vždy, neprejavoval nijaké dojatie, ani teraz ho nedojímalo, že sa lúči s otcom, ktorý ostáva v nemocnici. Všetko vnímal akoby v útlme.

– Tak, synku. Toto je teda tvoja prvá vážna služobná cesta. Nasad' hneď správny tón. Nijaká zhovievavosť! Zhovievavosť ňa zahubí! Pamätaj vždy na to, že nie si Jura Rusanov, nie si súkromná osoba. Si predstaviteľ zá-ko-na, rozumieš?

Či už Jura rozumel, či nie, ale Pavlovi Nikolajevičovi sa teraz ťažko hľadali výstižnejšie slová. Mita prestupovala ako na žeravom uhlí.

– Veď aj ja počkám s mamou, – usmieval sa Jura. – Ešte sa nelúčime, ocko.

– Dôjdete sám? – spýtala sa Mita.

– Bože môj, veď ledva stojí na nohách, nemôžete ho dovieš do izby? Odniešť mu tašku!

Pavel Nikolajevič smutne pozrel na svojich, odstrčil Mitinu pomocnú ruku, pevne sa chytil zábradlia a vykročil hore schodmi. Srdce sa mu rozbúchalo, ale vôbec nie od stúpania. Kráčal hore schodmi, ako človek vystupuje na to oné, akože sa... no, akoby na tribúnu, aby tam hore prišiel o hlavu.

Hlavná sestra s taškou ho predbehla, zavolala tam hore čosi na Máriu, a skôr ako Pavel Nikolajevič vyšiel na prvé odpočívadlo, už aj zbehla druhou stranou schodišťa von z budovy, ukazujúc Kapitoline Matvejevne, aká starostlivá opatera čaká jej muža.

A Pavel Nikolajevič pomaly vystúpil na odpočívadlo – široké a hlboké, aké môže byť len v starobylej budove. Na tomto strednom odpočívadle stáli dve postele s pacientmi a pri nich ešte dva nočné stolíky, ktoré vôbec neprekážali v pohybe. Jeden pacient bol v zlom stave, vyčerpaný, cmúľal kyslíkový vak.

Rusanov sa otočil, aby sa nemusel dívať na jeho zúfalú tvár, vystupoval hore schodmi a hľadel len pred seba. Ale ani na druhom odpočívadle ho nečakalo nič povzbudivé. Stála tam sestra Mária. Na počernej, ikone podobnej tvári nemala ani náznak úsmevu na privítanie. Čakala ho ako vojak, vysoká, chudá a plochá, a hneď sa pobrala hornou chodbou, aby mu ukázala cestu. Do chodby viedlo niekoľko dverí, no skoro všetky zatarasovali posteľe s pacientmi. Na ohybe chodby, kde nebolo okno, stál písací stolík sestry, na ktorom svietila lampa, pri ňom stolík so striekačkami a na stene visela skrinka s matným sklom a červeným krížom. Prešli popri týchto stolíkoch, popri ďalšej posteli a Mária ukázala dlhou chudou rukou:

– Druhá od okna.

A už sa náhlila ďalej. Neprijemná črta verejnej nemocnice, nik sa nezastaví, nepozhovára sa.

Dvere do izby boli otvorené dokorán, a predsa, keď Pavel Nikolajevič prekročil prah, udrhel mu do nosa vlhký, ťažký vzduch, zmiešaný s vôňou liekov. Pri jeho citlivom čuchu to bolo čosi hrozné.

Posteľe stáli tesne popri stenách, boli medzi nimi len úzke uličky na šírku nočných stolíkov a ani v prostrednej uličke by sa dvaja vedľa seba nezmestili.

V tejto prostrednej uličke stál územčistý plecnatý pacient v pyžame s ružovými pásikmi. Celý krk mal hrubo a pevne omotaný obvazmi – vysoko, bezmála po ušné lalôčky. Biely zvierajúci kruh obvazov mu nedovoľoval voľne hýbať ťažkou, tupou hlavou, zarastenou počernými vlasmi.

Tento pacient chriplavo rozprával čosi ostatným, ktorí počúvali na posteliach. Keď vstúpil Rusanov, obrátil sa k nemu celým trupom, pevne splývajúcim s hlavou, ľahostajne naňho pozrel a povedal:

– Aha, ďalší ráčik.

Pavel Nikolajevič nepokladal za potrebné odpovedať na túto familiárnosť. Cítil, že naňho hľadá celá izba, ale nechcelo sa mu venovať pohľad týmto náhodným spoločníkom, ba ani pozdraviť ich. Len zdvihol ruku a gestom naznačil počernému pacientovi, aby sa odstúpil. Chlap prepustil Pavla Nikolajeviča a znova sa obrátil za ním celým trupom s priklinčovanou hlavou.

– Počuj, kamarát, teba kde žerie ten rak? – spýtal sa nečistým hlasom. Pavla Nikolajeviča, ktorý už došiel k svojej posteli, pri tejto otázke myklo. Zdvihol pohľad na bezočivca, usiloval sa zachovať pokoj (ale plecami mu predsa šklblo) a odpovedal dôstojne:

– Nikde. Ja vôbec nemám raka.

Počerný chlap zafučal a zvolal na celú izbu:

– To je ale hlupák! Keby nemal raka, tak by tu nebol!

2

Hneď v ten prvý večer o niekoľko hodín sa Pavla Nikolajeviča zmocnila úzkosť.

Tvrdá gundža na krku – nečakaná, nezmyselná, naskrze nepotrebná, dotiahla ho sem, ako háčik dotiahne rybu, a hodila ho na túto železnú posteľ – úzku, biednu, s vŕzgajúcimi perami a tenkým matracom. Stačilo len sa preobliecť pod schodmi, rozlúčiť sa s rodinou a vyjsť do tejto izby – už sa za ním zaplesol celý predošlý život, a tu ho ovalilo také čosi hnusné, že mu z toho bolo ešte horšie ako od nádoru. Už si nemohol vybrať nič príjemné, upokojujúce, na čo by sa díval, bol nútený dívať sa na osem prigniavených bytostí – osem pacientov v bieloružových pyžamách, už značne obnosených a vyšedivených, kde-tu zaplátaných, kde-tu roztrhaných, nikomu nie na mieru. A už si nemohol vybrať, čo chce počúvať, musel počúvať úmorné reči týchto odkundesov, ktoré sa Pavla Nikolajeviča vôbec netýkali a vôbec ho nezaujímali. Tak rád by im bol rozkázal, aby už boli ticho, najmä tomu otravnému počernému chlapíkovi s obojkom z obväzov na krku a s pricviknutou hlavou – všetci ho volali jednoducho Jefrem, hoci už nebol mladý.

Ale Jefrem nie a nie sa upokojiť, neľahol si, ani z izby sa nepohol, len sa nepokojne prechádzal prostrednou uličkou pozdĺž izby. Chvíľami sa zmašťil, tvár sa mu skrivila, akoby ho niečo pichlo, chytil sa za hlavu. Potom znova pokračoval v chôdzi. A keď si pochodil, zastavil sa akurát pri Rusanovovi, naklonil sa k nemu ponad čelo posteľe celým neohybným trupom, natrčil širokú rapavú a zachmúrenú tvár a zahundral:

– Teraz je už s tebou amen, profesor. Domov sa nevrátiš, jasné?

V izbe bolo veľmi teplo, Pavel Nikolajevič ležal na prikrývke iba v pyžame a ťubetejke. Napravil si okuliare v zlatom rámmiku, premeral si Jefrema veľmi prísnyim pohľadom a odpovedal:

– Nechápem, čo odo mňa chcete, súdruh? A prečo ma strašíte? Veď som sa vás na nič nepýtal.

Jefrem zlostne odvrkol:

– Môžeš sa vypytovať, koľko chceš, domov sa nevrátiš. Tie okuliare môžeš vrátiť. Aj novú pyžamu.

Keď mu takto nagrobianil, vystrel neohybný trup a znova vykročoval, čert ho tu bol dlžen.

Pavel Nikolajevič ho, pravdaže, mohol zahriaknuť a ukázať mu, kde je jeho miesto, ale akosi mu chýbala zvyčajná energia: ochabla a od slov tohto obviazaného oplana ochabovala čoraz väčšmi. Potreboval podporu, a miesto toho ho sácali do jamy. Rusanov akoby bol za niekoľko hodín stratil celé svoje postavenie, zásluhy, plány do budúcnosti – ostalo z neho iba sedemdesiat kíl teplého bieleho tela, ktoré nevie, čo s ním bude zajtra.

Na tvári sa mu asi prejavila clivota, lebo Jefrem pri najbližšej obchôdzke znova zastal pri jeho posteli a povedal už zmierlivo:

– Ak sa aj dostaneš domov, nebude to naddlho, zase sa sem vrátiš. Rak má ľudí rád. Do koho raz zatne klepetá, nepustí ho do smrti.

Pavel Nikolajevič nemal dost síl odporovať – a Jefrem znova vykročil. A ktože ho mal v izbe zavrátiť! – všetci boli akísi zdeptaní, alebo to neboli Rusi. Pri náprotivnej stene, kde vyčnievala pec, stáli iba štyri posteľe; jedna z nich, rovno oproti Rusanovovej, oddelená len úzkou uličkou, bola Jefremova, a na ostatných troch ležali len takí sopľoši: jednoduchý počerný mládenec pri peci, mladý Uzbek s barlou, a pri obloku sa krčil na posteli ako hlísta chudý, žltý a stenajúci chlapec. V tom rade, kde bol Pavel Nikolajevič, ležali zľava dvaja príslušníci národnostných menšín, potom pri dverách ruský chalan, urastený a dohola ostrihaný, sedel a čítal. A na druhej strane, na poslednej posteli pri obloku tiež vari Rus, lenže toto susedstvo ho veľmi netešilo: ten chlap vyzeral ako bandita. Možno mu ten výzor dodávala jazva, ktorá sa začínala pri ľavom kútiku úst a prechádzala lícom takmer

na krk, možno aj zježené čierne vlasy, čo mu trčali na všetky strany, a možno celkový surový a tvrdý výraz. Tento bandita mal zrejme veľký záujem o kultúru – dočítaval knihu.

Už sa svietilo – dve jasné lampy pod povalou. Vonku sa zotmelo. Čakali na večeru.

– Je tu jeden starý, – domrzal Jefrem, – leží dole, zajtra ide pod nôž. Ešte v štyridsiatom druhom mu vyrezali malú hrčku, vraj, nestojí to za reč, choď pokojne domov. Jasné? – Jefrem hovoril takto naoko čulo, ale hlas mal taký, akoby jeho samého mali rezať. – Prešlo trinásť rokov, už aj zabudol na špitál, vodku popíjal, ženské obháňal – rúči starký, uvidíš. A teraz mu narástol rak ako hrom! – Jefrem až zacmukal od pôžitku, – len aby sa rovno z operačného stola nedostal do márnice.

– No dobre, dosť už bolo kuvikania! – zahriakol ho Pavel Nikolajevič a odvrátil sa, nespoznajúc vlastný hlas: taký bol žalostný, bez štipky autority.

A všetci mlčali. Skľučujúco pôsobil aj ten vycivený chlapec pri obloku v druhom rade, ktorý sa jednoducho hniezdil. Neobsedel, neobležal, krčil sa, pritískal si kolená na prsia a nijako si nevedel nájsť miesto, prevažoval sa hlavou nie na vankúš, ale k nohám postele. Tíško postenkával, grimasy na šklbajúcej sa tvári prezrádzali, aké má bolesti.

Pavel Nikolajevič sa odvrátil aj od neho, spustil nohy do papúč a nezmyselne začal robiť inšpekciu v svojom nočnom stolíku, otváral a zatváral raz dvierka, kde mal napchaté všelijaké jedlo, raz zásuvku, kde mal toaletné potreby a elektrický holiaci strojček.

A Jefrem len chodil a chodil, ruky zopäté na prsiach, občas sa zachvel od vnútorného pichnutia a húdol si svoje ako refrén, ako lamentáciu nad nebožtíkom:

– Nuž veru, je to s nami nanič... nanič veru...

Pavel Nikolajevič počul za chrbtom ľahké plesnutie. Opatrne sa obrátil, lebo pri každom pohybe ho v krku bolestne pichlo, a zistil, že to jeho sused, ten polobandita, zaplesol prečítanú knihu a obracia ju vo veľkých drapľavých rukách. Križom cez tmavomodrú väzbu i cez chrbát sa ťahal kedysi pozlátený, teraz už vyblednutý spisovateľov podpis. Pavel Nikolajevič nerozpoznal, či je to podpis, a nechcelo sa mu pýtať takého individua. Vymyslel susedovi prezývku – Kostížer. Bola naňho ako ušitá.

Kostižer pozrel veľkými chmúrnymi očami na knihu a vyhlásil bez-
očivo na plné hrdlo, že to bolo počuť v každom kúte:

– Keby túto knihu nevybral zo skrine Ďomka, neveril by som, že
nám ju sem voľakto nepodstrčil.

– Čo Ďomka? Akú knihu? – ozval sa chlapec pri dverách, ktorý si
tiež čosi čítal.

– Aj keby si hľadal po celom meste, takú nenájdeš. – Kostižer hľadel
na Jefremov široký, tupý zátylok (dávno nestrihané vlasy mu vyliezali
až na obväz), potom mu pozrel do napätej tváre. – Jefrem! Prestaň už
skuvíňať. Tu máš knižku, prečítaj si.

Jefrem zastal ako bujak, pozrel naňho mútnymi očami.

– A načo čítať? Načo, keď onedlho všetci skapeme?

Kostižer pohol jazvou:

– Práve preto sa poponáhľaj, lebo onedlho skapeme. Na, tu máš.

Už podával knihu Jefremovi, ale ten ju nevezal:

– To je hrubá kniha. Nechce sa mi.

– Čo si negramotný? – Kostižer ho už neprehováral.

– Gramotný som až-až. Keď treba, tak som veľmi gramotný.

Kostižer našmátral na obločnej doske ceruzku, otvoril knihu vzadu,
prezrel si stranu a sem-tam niečo poznačil.

– Neboj sa, – zamrmľal, – to sú krátke poviedky. Skús aspoň týchto
pár. Už sa nám to tvoje skuvíňanie ukrutne zunovalo. Čítaj trochu.

– Jefrem sa ničoho nebojí! – vzal knihu a šmaril ju na svoju posteľ.

O jednej barle dokrivilkal zo dverí mladý Uzbek Achmadžan – jediný
veselý človek v celej izbe. Vyhlásil:

– Lyžice do boja pripraviť!

Aj počerný mládenec pri peci ožil:

– Nesú večeru, chlapci!

Zjavila sa roznášačka v bielom plášti, nad plecom niesla táčnu.
Preložila si ju pred seba a obchádzala posteľ. Pohli sa všetci okrem
uboleného chlapca pri okne, rozoberali si taniere. Každý v izbe mal
svoj nočný stolík, iba chalan Ďomka sa oň delil s kostnatým Kaza-
chom, ktorý mal nad hornou perou odpornú a hrubú nezaviazanú
tmavohnedú chrastu.

Pavel Nikolajevič síce vôbec nemal chuť na jedlo, ani na svoje do-

máče, no už aj pohľad na túto večeru – kocku gumeného krupicového nákypu so žltým huspeninovitým krémom – a na túto nehygienickú sivú hliníkovou lyžicu s dvakrát prekrútenou rúčkou, už len tento pohľad mu znova trpko pripomenul, kam sa to dostal a akú chybu možno spravil, keď privolil ísť do tejto nemocnice.

Ale všetci okrem stenajúceho mladíka sa s chuťou pustili do jedenia. Pavel Nikolajevič ani nevzal tanier do ruky, len naň zaklopal odspodu nechtom a poobzeral sa, komu by ho mal ponúknuť. Jedni sedeli k nemu bokom, druhí chrbtom, no ten mládenec pri dverách sa díval práve naňho.

– Ako sa voláš? – spýtal sa Pavel Nikolajevič, ani nezvýšil hlas (aj tak ho musel počuť).

Lyžice štrngali, ale chlapec sa dovtípil, že otázka patrí jemu a pohotovo odpovedal:

– Proška... onô... Prokofij Semionyč.

– Tu máš.

– Nuž, nedbám... – Proška pristúpil k nemu, vzal si tanier a kývol na znak vďaky.

Pavel Nikolajevič pocítil tvrdú gundžu pod čeľusťou a zrazu sa dovtípil, že tu veru nepatrí medzi najľahšie prípady. Spomedzi všetkých deviatich bol len jeden obviazaný – Jefrem, a práve na takom mieste, kde mohli rezať aj Pavla Nikolajeviča. A iba jeden mal veľké bolesti. A iba ten mocný Kazach na tretej posteli mal tmavočervenú chrastu. A ešte mladý Uzbek mal barlu, no aj o tú sa sotva opieral. Ale u ostatných nebolo navonok vidieť nijaké nádory, nič ich nezohavovalo, vyzerali celkom zdraví. Najmä Proška, bol červený, akoby bol v sanatóriu, a nie v nemocnici, a s veľkým apetítom vylizoval tanier. Kostížer bol síce v tvári popolavý, ale pohyboval sa voľne, hovoril nenútene, a tak sa vrhol na nákyp, že Pavlovi Nikolajevičovi prebleslo myslou, či to nie je nejaký simulant, čo sa priživuje na štátnej strave, keďže v našom štáte pacienti majú stravu zadarmo.

A Pavlovi Nikolajevičovi tlačil nádor na hlavu, prekážal mu v pohybe, rástol z hodiny na hodinu. Lenže lekári tu hodiny nepočítali: od obeda až do večere Rusanova nik nevyšetril, nepredpísal mu nijakú liečbu. A doktorka Doncovová ho sem predsa nalákala práve na urýchlenú

liečbu. To znamená, že je to úplne nezodpovedná a zločinne nedbanlivá osoba. A on jej sadol na lep a teraz márne vzácny čas v tejto tesnej, páchnucej a špinavej izbe, namiesto aby si telefonicky vybavil liečbu v Moskve a okamžite odletel.

A toto vedomie, že spravil chybu, tieto urážlivé prieťahy znásobovali jeho zúfalstvo z hrče a tak bolestne mu zvierali srdce, že bol preňho neznesiteľný akýkoľvek zvuk, počínajúc štrngotom lyžíc v tanieroch, a pohľad na tieto železné postele, hrubé deky, steny, lampy, ľudí. Mal pocit, že sa dostal do klepca a do rána nemôže urobiť nijaký rozhodný krok.

Hlboko nešťastný si ľahol a svojím domácim uterákom si zakryl oči pred svetlom a pred všetkým. Aby sa rozptýlil, preberal v duchu svojou domácnosťou, rodinu, čo teraz asi robia. Jura je už vo vlaku. Je to jeho prvá ozajstná inšpekcia. Veľmi záleží na tom, či si spraví očko. Lenže Jura je nepriebojný, mľandroš je to, len aby si nespravil hanbu. Avieta je v Moskve na prázdninách. Šla sa trochu pobaviť, pochodiť po divadlách, ale najmä s praktickým zámerom: poobzerať sa, čo a ako, možno nadviazať aj nejaké styky, veď je už v piatom ročníku, musí sa správne zorientovať v živote. Avieta bude rozumná novinárka, veľmi agilná, no musí sa presťahovať do Moskvy, tu by nemala dostatočný priestor. Je to múdra hlavička a nadaná ako nik v rodine. Pavel Nikolajevič sa úprimne tešil, že dcéra je rozumovo oveľa vyspelejšia ako on, nemá síce ešte dosť skúseností, ale všetko hravo chápe! Lavrik je trochu pochábel, neučí sa najlepšie, ale je nadaný športovec, už bol na pretekoch aj v Rige, býval tam v hoteli ako dospelý. Už vie aj šoférovať. Teraz robí kurz vo zväzarme, chce si spraviť vodičák. V druhom štvrtroku chytil dve štvorky, musí si to opraviť. A Majka je teraz už asi doma, hrá na klavíri (predtým v rodine nik nehral). A na chodbe na koberčeku leží Džulbars. V poslednom roku ho Pavel Nikolajevič zrána sám vodil na prechádzku, aj jemu to prospievalo. Teraz s ním bude chodiť Lavrik. Baví ho, keď ho trochu nahucká na chodcov, a potom ich upokojuje, nebojte sa, veď ho držím!

Ale celá svorná a vzorná rusanovovská rodina, celý ich usporiadaný život, dokonalý byt – to všetko sa za pár dní oddelilo od neho a ocitlo sa na druhej strane nádoru. Oni si žijú a budú žiť, nech sa to

už s otcom skončí akokoľvek. Môžu sa teraz rozčuľovať koľko chcú, môžu sa trápiť a plakať – nádor ho zakrýva pred nimi ako múr a na tejto strane ostal iba sám.

Myšlienky na domov nepomohli a Pavel Nikolajevič sa pokúsil rozptýliť myšlienkami štátnickými. V sobotu sa má začať zasadnutie Najvyššieho soviету. Zdá sa, že na programe nebude nič mimoriadne, schvália rozpočet. V Tchajvanskom prielive sa strieľa... Keď dnes ráno odchádzal z domu do nemocnice, práve začali vysielat veľký referát o ťažkom priemysle. A tu v izbe nemajú ani len rádio, ani na chodbe nemajú, pekná robota. Musí si aspoň zabezpečiť pravidelnú donášku Pravdy. Dnes hovorili o ťažkom priemysle, a včera čítali uznesenie o zvýšení produkcie v živočíšnej výrobe. Veru! Hospodársky život sa rozvíja veľmi dynamicky a celkom prirodzene treba očakávať veľkú prestavbu rozličných štátnych i hospodárskych organizácií.

A Pavel Nikolajevič si už predstavoval, aké reorganizácie môžu nastať na republikovej a oblastnej úrovni. Tieto reorganizácie prinášali vždy sviatočné vzrušenie, odpútavali na čas od všednej práce, pracovníci si telefonovali, stretávali sa a debatovali o možnostiach. A čo akým smerom sa reorganizácie uberali, občas aj celkom protichodným, nikdy pritom nikoho, vrátane Pavla Nikolajeviča, nedegradovali, ale vždy len povyšovali.

Ale ani tieto myšlienky ho nerozptýlili a nepovzbudili. Pichlo ho pod krkom – a nádor, hluchý, bezcitný, sa pohl a zaclonil mu celý svet. A znova: rozpočet, ťažký priemysel, živočíšna výroba a reorganizácia – to všetko ostalo na druhej strane nádoru. Na tejto strane je Pavol Nikolajevič Rusanov. Sám.

V izbe sa ozval príjemný ženský hlások. Hoci dnes nemohlo byť Pavlovi Nikolajevičovi nič príjemné, tento hlas bol jednoducho zvodný:

– Odmeriame si teplotu! – akoby sľubovala, že bude rozdávať cukríky.

Rusanov si stiahol z tváre uterák, nadvihol sa a založil si okuliare. Aké šťastie! – nebola tu už tá namosúrená čierna Mária, táto bola buclatá a upravená, na zlatistých vlasoch nemala trojrohú šatku, ale bielu čiapku, ako nosia lekári.

– Azovkin! Hej, Azovkin! – pristúpila k posteli pri obloku a veselo oslovila mladíka. Ležal ešte v čudnejšej polohe ako predtým – dolu-

značky krížom cez posteľ, pod bruchom mal vankúš, hlavu opretú o matrac, ako si opiera hlavu pes, díval sa na mreže postele a vyzeral ako v klietke. Po vychudnutej tvári mu prechádzali tieň vnútorných bóľov. Ruka mu visela na zem.

– No, vzchopte sa! – zahanbovala ho sestra. – Veď vládzete. Vezmite si teplomer sám.

Ledva zdvihol ruku zo zeme ako vedro zo studne, vzal si teplomer. Taký bol vysilený a pohrúžený do svojej bolesti, až bolo ťažko uveriť, že nemá viac ako sedemnášť rokov.

– Zoja! – zastenal. – Dajte mi ohrievač.

– Škodíte sám sebe, – povedala Zoja prísne. – Dostali ste už ohrievač, ale nedali ste si ho tam, kde dostávajú injekcie, dali ste si ho na brucho.

– Keď sa mi vtedy ulaví, – nástojil trpitel'sky.

– Už ste počuli, že takto si pestujete nádor. Na onkologickom oddelení sa ohrievače vôbec nepoužívajú, obstarali sme ho špeciálne pre vás.

– Tak sa nedám pichať.

Ale Zoja ho už nepočúvala, poklepala prstekom na Kostizerovu prázdnu posteľ a spýtala sa:

– A kde je Kostoglotov?

(No ale toto! – ako to Pavel Nikolajevič utrafil! Kostoglotov – Kostizer – to sedí!)

– Šiel si zafajčiť, – ohlásil sa Ďomka odo dverí. Ešte vždy čítal.

– Ja mu dám fajčiť! – zahundrala Zoja.

Aké sú niektoré dievčence pôvabné! Pavel Nikolajevič s pôžitkom hľadel na jej tuho obtiahnuté vnady a trošičku vypúlené oči – hľadel s nezištným obdivom a cítil, že sa obmäkčuje. S úsmevom mu podala teplomer. Stála práve na tej strane, kde mal opuchlinu, ale ani mihnutím oka nedala znať, že sa zdesila alebo že také čosi ešte nevidela.

– A mne nepredpísali nijakú liečbu? – spýtal sa Rusanov.

– Zatiaľ ešte nie, – ospravedlnila sa mu úsmevom.

– Ako je to možné? Kde sú lekári?

– Ich pracovný deň sa už skončil.

Na Zoju sa nemohol hnevať, ale niekto predsa bol vinný, že ho neliečia! Musel niečo podniknúť! Rusanov pohrdal nečinnosťou a mľan-dravými povahami. A keď Zoja prišla po teplomery, spýtal sa: